

УДК 373.14:004.9+81-13:811.581

Олена ПРОХОРОВА

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри західних
і східних мов та методики їх навчання ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна
e-mail: pr.elena@mail.ru*

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КОМПОНЕНТ ВИКЛАДАННЯ СХІДНИХ МОВ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ВУЗІ

Стаття присвячена викладанню східних мов у вищій школі, інтегрованій ролі лінгво-дидактичних та філологічних його складових – формуванню професійної компетентності студентів філологів (майбутніх викладачів східних мов).

У статті розглянуті підходи до здійснення інноваційного процесу навчання у ВНЗ – дистанційного навчання, його складових та різних моделей організації навчального процесу. Особливе місце відводиться використанню інформаційно-комунікаційних технологій. Розроблення та впровадження інтелектуальних навчальних систем на основі ІКТ сприятиме підвищенню якості професійної освіти у ВНЗ. Особливу увагу приділено використанню навчального смарт-середовища.

Ключові слова: інноваційна освіта, смарт-навчання, модульна технологія навчання, східні мови.

Сучасний стан розвитку України, що характеризується розширенням міжнародних контактів, зміцненням взаємовідносин із країнами Сходу, викликав потребу в оволодінні східними мовами як засобом спілкування. Україна набула статусу незалежної держави та спромоглася до інтернаціоналізації різних аспектів суспільного життя, тому іноземна мова є реально необхідною в різних сферах діяльності людини, вона стає дійовим фактором політичного, соціально-економічного, науково-технічного та загально-культурного прогресу суспільства. Метою статті є вивчення стану викладання східних мов у ВНЗ з використанням комп'ютерних технологій.

Як відомо, вивченню фахової майстерності педагогів присвячено праці А. Большого, Є. Васильєва, Л. Вілсуорсі, З. Гасанова, Л. Ждаркіна, В. Заслуженюка, З. Ігушкіна, О. Лобертті, О. Коржової, Г. Мараренка, І. Огіава, О. Опаленик, В. Присакар, Ю. Талибова, Л. Хірохото, Н. Христич та інших. У них підготовка майбутніх спеціалістів (філологів та сходознавців) розглядається також і в площині культурології через тісний взаємозв'язок особистісно-етнічної, індивідуальної та професійної самоідентифікації. Критичний аналіз відомих шляхів розв'язання проблеми показує, що існуючі теоретичні та методичні уявлення про цей феномен є здебільшого частковими [5, 68], концептуально не скоординованими, нерідко суперечливими.

Україна взяла курс на гуманізацію освіти, що призвело до відмови від вузьких прагматичних цілей вивчення східних мов. На сучасному етапі концепція викладання іноземних мов, взагалі, та східних мов, зокрема, розглядається як відобра-

ження процесу оволодіння іншомовною культурою, засвоєння світових духовних цінностей.

Нині в основу навчання у ВНЗ покладена так звана модульна технологія, що має забезпечити індивідуальне навчання і одночасно задовольнити масовий попит. У індивідуальному навчанні кожний, хто навчається самостійно, має оволодіти компетенціями, котрі зазначені в ОКХ майбутнього фахівця. Дидактичний модуль є основою асинхронного, в тому числі смарт-навчання. Смарт-технології можуть забезпечити високу якість навчання за таких умов:

- у ВНЗ має бути створене програмно-технічне оснащення навчального процесу (комп'ютери, програмні пакети і системи, телекомунікація та ін.);
- важливо забезпечити у ВНЗ умови для поточного комп'ютерного тестування знань студентів;
- студент має стійку мотивацію до навчання, вміє самостійно навчатися;
- у ВНЗ розроблені навчально-методичні посібники і рекомендації для самостійного вивчення матеріалу;
- здійснення контролю залишкових знань (так званий «ректорський контроль») в електронному вигляді.

Якість навчання також залежить від форм здійснення навчання. В умовах смарт-технологій побудова системи якості навчання випускника визначатиметься, переважно, вищепереліченими двома умовами. Перша умова – навчити вчитися. Друга умова – уміння самостійно навчатися. Навчатися управляти собою в житті, в тому числі в навчальному процесі.

Здійснення смарт-навчання виходить з активної ролі студента, який в процесі самостійного вивчення навчального матеріалу, виявляє ініціативу спілкування з викладачем за допомогою засобів ІКТ. Важливим є підготовленість студента, якість навчального матеріалу, засобів навчання та спілкування. Усі модулі з кожної дисципліни мають бути пов'язані логічно, показуючи послідовність вивчення модулів. Кожний модуль містить замкнуту дидактичну одиницю, що забезпечує одержання студентом знань, умінь і навичок. З метою закріплення знань, умінь і навичок студентів має бути передбачено проведення ділових, рольових ігор, проектів, створення імітаційних моделей. Кожний навчальний курс має включати блок контролю за якістю знань студентів, звернемося до особливостей викладання східних мов у ВНЗ урахуванням сучасних ІТ-технологій у навчанні.

Східна культура складається з національних та інтернаціональних елементів і часто частково чи повністю не збігається в рідній культурі. Тому в процесі викладання східних мов вважаємо доречним відбирати той матеріал, що формує у свідомості студента поняття про нові предмети і явища, що не знаходить аналогії ні в рідній культурі, ні в рідній мові. Отже, мова йде про включення елементів країнознавчого характеру із сфери автентичних методик викладання східних мов – йдеться про об'єднання в навчальному процесі мови і відомостей зі сфери національної педагогічної культури, про так званий лінгвокраїнознавчий вид викладання східних мов.

Досягнення цих цілей навчання східних мов студентами-філологами можливе за умов взаємопов'язаного вивчення мови та методики її викладання, а також комунікативно-пізнавальної діяльності студента як активного сучасного суб'єкта навчання.

Одним із очікуваних результатів опанування практичного курсу східної мови (філологічний аспект) є розвиток професійно-педагогічної компетентності студентів: мовних знань, комунікативних і лінгводидактичних умінь, необхідних для ефективної роботи у вищій школі.

Відповідно до програми із східних мов для університетів протягом першого та другого років навчання професійно-педагогічна компетентність студентів філологів формується за рахунок вправ, які вони виконують на практичних заняттях. Під час третього року навчання професійно-педагогічні вміння розвиваються шляхом виконання вправ, самоаналізу та вивчення теоретично-практичного курсу методики навчання східних мов у вищих навчальних закладах. На четвертому

курсі до зазначених шляхів формування професійно-педагогічної компетентності додається педагогічна практика у школі чи університеті (відвідування уроків, спостереження, викладання). На п'ятому курсі вдосконалення професійно-педагогічної компетентності здійснюється за такими ж напрямками. Цьому процесу також сприяє робота над проектами з професійних питань у галузі викладання східних мов [4, 117].

Отже, зауважимо, що на старших курсах мовна підготовка студента-філолога паралельно з подальшим удосконаленням навичок та вмінь, якими студент оволодів за попередні роки навчання, набуває чіткої професійної орієнтації: відбувається підготовка до викладання східних мов у певному типі навчального закладу. Пріоритетними стають такі напрями, як: розвиток навичок та вдосконалення вмінь емпіричного володіння усним і писемним мовленням в різних комунікативних сферах і ситуаціях спілкування; практично-прикладне застосування філологічних знань; використання східних мов для підвищення власного загальноосвітнього і професійного рівня; розвиток та вдосконалення професійної (викладацької) компетентності.

У той же час, знання, навички та вміння викладача східної мови не стануть надбанням учнів чи студентів, якщо він не володіє основами теорії викладання відповідних східних мов. Задля ефективності процесу викладання східних мов у вищих навчальних закладах майбутній фахівець має оволодіти теоретичними основами курсу «Методика викладання східних мов у вищій школі», основними завданнями якого, на нашу думку, є:

- 1) навчити студентів філологів використовувати теоретичні знання сучасного викладання східних мов для вирішення практичних завдань;
- 2) надати інформацію про існуючі тенденції розвитку вищої освіти на сучасному етапі як в країнах сходу, так і в Україні;
- 3) ознайомити студентів філологів з ключовими поняттями педагогіки та методики викладання східних мов;
- 4) сформувати у студентів філологів навички системного професійного мислення;
- 5) сприяти формуванню навичок та вдосконаленню вмінь викладання східних мов;
- 6) навчити майбутніх викладачів працювати із спеціальною науково-методичною літературою.

У справі формування професійної підготовки студентів особливе місце займає педагогічна практика, мета якої полягає у вихованні у студентів любові до професії викладача східної мови, прагнення до постійного професійного розвитку, ознайомленні із специфікою діяльності сучасних

загальноосвітніх навчальних закладів, формуванні вміння проводити практичні заняття з використання сучасних технологій навчання, розвитку вміння здійснювати виховну роботу, в тому числі засобами іноземної мови, формуванні творчого, дослідницького підходу до організації навчальної діяльності [2, 7].

У сучасний період розвитку інформаційного суспільства в Україні істотно підвищуються вимоги до кваліфікації та якості підготовки майбутніх філологів. В усьому світі завданням викладацької діяльності вже не є просто надання студенту певних знань, а їх розвиток, становлення, спонукання до самореалізації. І це природно, оскільки одним із наслідків техногенної революції в світі стало загострення проблеми некомпетентності [1].

Переваги комп'ютерного навчання:

1. Мультимедійний текст (відео-, аудіоможливості, зв'язок із великою кількістю різноманітних джерел).
2. Висока мотивація і зацікавленість в інформації.
3. Необмежена кількість інформації, можливість її широкого вибору.
4. Самоконтроль і координація викладачем навчального процесу.
5. Можливість спілкування з носіями мови, ознайомлення з культурою країн, мова яких вивчається [2, 1].

Актуальність застосування інформаційно-комунікаційних технологій у ВНЗ можна визначити такими факторами: надання студентам широкого доступу до джерел інформації; необхідність впровадження у процес навчання комп'ютерних технологій, які б забезпечили всебічну оцінку рівня успішності студентів та можливість самооцінки їхніх навчальних досягнень; потреба використання комп'ютерних засобів навчання, які дають можливість реалізувати індивідуальний та диференційований підхід у навчанні студентів, а також забезпечують формування у майбутніх фахівців професійної компетенції.

Однак і сьогодні існує багато проблем, а саме: створення електронних підручників та енциклопедій навчального призначення; створення банку електронних документів нормативно-правового, науково-методичного, психолого-педагогічного, організаційного, програмно-технологічного та інформаційного забезпечення дистанційного навчання; створення та впровадження програмних засобів пілотної системи поточного і підсумкового контролю знань студентів у вищих навчальних закладах; створення та впровадження програмних засобів для уніфікованої системи дистанційного навчання [2, 2].

Сьогодні можна спостерігати велику потребу в постійному вдосконаленні професійного рівня,

освоєнні і здобутті нових навичок. Освіта переходить під гасло «Навчання упродовж усього життя», а суспільство вимагає інтенсифікації процесів передавання знань, що стають доступнішими. Все це прискорює темпи загального розвитку, які, своєю чергою, висувають нові вимоги до технологій освіти.

Зважаючи на активне поширення Інтернету у світі, слід зазначити особливості впливу мережі на освітню сферу, в якій Інтернет стає не тільки джерелом інформації або предметом вивчення, але і найважливішим фактором, що трансформує традиційні аспекти освіти: педагогічні, психологічні, етичні та ін. Водночас мережа є могутнім засобом комунікації, допомагає формуванню комунікативних навичок особистості; крім того, Інтернет сприяє самовираженню і самоствердженню особистості.

Виховна функція може бути реалізована на основі залучення студентів до інформації культурного, етичного, гуманістичного характеру. Це дає змогу використовувати Інтернет як для навчання студентів, так і для підвищення кваліфікації самих педагогів. Інтернет як інструмент у соціально-освітньому середовищі надає такі можливості, як: використання інформаційно-пошукових систем та бібліотечних ресурсів і послуг для навчальних та науково-дослідницьких цілей; створення банку навчально-методичних матеріалів; одержання інформації з конкретної спеціальності, про діяльність навчальних і наукових установ; організація мережевого спілкування викладачів і студентів вишу з різними користувачами з усього світу тощо. Відзначимо, що головними напрямками освітньої сфери, де застосування Інтернет-технологій, на наш погляд, є актуальним, є такі: зміст навчального процесу, зокрема в межах професійноорієнтованих навчальних дисциплін; форми навчального процесу; практична діяльність як реалізація професійних компетенцій випускників щодо володіння Інтернет-технологіями в різних сферах.

Використання Інтернет-технологій у змісті навчальних дисциплін зумовлює формування у студентів спеціалізовано-професійних компетенцій, визначених предметною галуззю, у якій майбутній фахівець має бути добре обізнаний і у якій він має проявити готовність до виконання своєї професійної діяльності [4, 49].

В умовах інформаційного суспільства при підготовці фахівців активно використовуються сучасні інформаційні технології, веб-ресурси інформаційної інфраструктури. Набуття таких знань опосередковується процесами спостереження та багатоаспектного аналізу, порівняння

структури, трансформацій інформаційних об'єктів, відносин, процесів і явищ.

Особливо успішно розвиваються різні форми інформаційного моніторингу у дослідженні інформаційних потоків, інформаційних технологій, контенту веб-ресурсів мережі Інтернет. Про це свідчать використані у навчальному процесі численні моніторингові дослідження веб-сайтів документно-комунікаційних установ архівів, органів НТІ, бібліотек, документознавчих ресурсів українського сегменту мережі Інтернет.

У цілому необхідно відзначити, що новітні інформаційні технології дають змогу не тільки вивчати інформаційний контент мережі Інтернет, виконувати завдання інформаційного забезпечення навчальної, наукової діяльності, а й здійснювати концептуальні узагальнення, що розвивають сучасну теорію інформаційних технологій [3].

В основі викладання східних мов у вищій школі лежать п'ять методологічних принципів, а саме:

- 1) суспільна природа китайської, корейської, японської, індонезійської, в'єтнамської, турецької мов, яка постає як об'єктивна можливість залучення до нової східномовної дійсності через комунікативну функцію – бути знаряддям передачі інформації від одного учасника акта комунікації іншим (ця функція при вивченні даних східних мов не може бути забезпечена, якщо в процесі навчання не будуть використані відомості про країну, оскільки саме вони нерідко визначають змістов-

ний план як усної, так і писемної комунікації);

- 2) засвоєння студентом-філологом методичних засад опанування національною культурою, існуючими методами презентації матеріалу, норм і цінностей країн Сходу;
- 3) формування у студентів-філологів валідного ставлення до народу – носія мови, адже вивчення мов починається з метою зближення народів, тих, яких вважають гідними цього [6, 48];
- 4) формування цілісності й гомогенності мовного та мовленнєвого навчального матеріалу: країнознавча інформація підлягає відбору з природних форм мови, навчальних текстів;
- 5) уточненням класифікацій специфіки історії та сучасності викладання східних мов – країнознавчий аспект викладання реалізує в навчальному процесі філологічний спосіб вторинного пізнання дійсності.

Підвищення якості освіти майбутніх філологів за рахунок подолання негативних тенденцій в сучасній освіті може бути досягнуте на основі використання комп'ютерних навчальних курсів, заснованих на дидактичному модулі, ІКТ. Тому мають бути розроблені освітні модулі на основі ІКТ, що повинні позитивно вплинути на якість вищої освіти. Використання цих ІКТ та відповідних засобів надають можливість здійснювати дистанційне навчання. При цьому навчальний матеріал повинен мати таку форму представлення змісту, котра б дозволила студентам самостійно оволодіти навчальним матеріалом.

Список використаних джерел

1. Введенский В.Н. Компетентность педагога как важное условие успешности его профессиональной деятельности // Инновации в образовании. 2013. № 6. С. 21-31.
2. Варенко В. Використання новітніх інформаційних технологій у підготовці фахівців-документознавців // Вісн. Кн. палати. 2011. № 5. С. 1-2.
3. Гурмаза В. Сучасні інформаційні технології підготовки майбутніх фахівців [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://intkonf.org/gurmaza-vv-suchasni-informatsiyni-tehnologiyipidgotovki-maybutnih-fahivtsiv/>
4. Смозженко Л. Г. Відбір та організація змісту курсу «Методика викладання східних мов у вищій школі» (культурологічний аспект) / Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов». 2014. С. 116-120
5. Кириленко Г. Прикладні аспекти використання інформаційного моніторингу в системі підготовки документознавців // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2012. № 2. С. 65-68.
6. Філіпова Я. Напрями застосування Інтернет-технологій та сервісів у системі навчання за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2011. № 3. С. 48-51.
7. Філіпова Я. Професійні компетенції фахівців з документальних комунікацій : освітній аспект // Вісн. Кн. палати. 2009. № 1. С. 25-28.
8. Шелестова А. М. Базові функції навчальних документів у системі електронно-документної комунікації сучасного вищого навчального закладу України // Бібліотечний вісник. 2011. № 1. С. 43-51.

References

1. Vvedenskiy V.N. Kompetentnost pedagoga kak vazhnoe uslovie uspeshnosti ego professionalnoy deyatel'nosti // Innovatsii v obrazovanii. 2013. №6. S. 21-31.
2. Varenko V. Viktoristannya novitnih Informatsiynih tehnologiy u pldgotovtsi fahivtsiv-dokumentoznavtsiv // VIsn. Kn. palati. 2011. № 5. S. 1-2.
3. Gurmaza V. Suchasni Informatsiyni tehnologiyi pldgotovki maybutnih fahivtsiv [Elektronniy resurs]. Rezhim dostupu: <http://intkonf.org/gurmaza-vv-suchasni-informatsiyni-tehnologiyipidgotovki-maybutnih-fahivtsiv/>
4. Smovzhenko L.G. Vidbir ta organzatsiya zmlstu kursu «Metodika vikladannya shldnih mov u vischly shkoll» (kulturologichniy aspekt) / VIsnik Harkl'vskogo natsionalnogo unversitetu Imeni V.N. Karazina. Seriya «Inozemna filologiya. Metodika vikladannya Inozemnih mov». 2014. S. 116-120

5. Kirilenko G. Prikladni aspekti vikoristannya Informatsynogo monItoringu v sistemI pidgotovki dokumentoznavstv // Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologiya. 2012. № 2. S. 65–68.
6. Fillova Ya. Napryami zastosuvannya Internet-tehnology ta servislv u sistemI navchannya za spetsialnistyu «Dokumentoznavstvo ta Informatsyna diyalnist» // Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informologiya. 2011. № 3. S. 48–51.
7. Fillova Ya. Profesyni kompetentsiyi fahlytslv z dokumentalnih komunikatslv : osvltlny aspekt // VIsn. Kn. palati. 2009. № 1. S. 25–28.
8. Shelestova A. M. Bazovl funktsiyi navchalnih dokumentlv u sistemI elektronno-dokumentnoyi komunikatsiyi suchas-nogo vischogo navchalnogo zakladu UkraYini // Bibliotechniy visnik. 2011. № 1. S. 43–51.

Олена Прохорова. Компьютерные технологии как компонент преподавания восточных языков в высшей школе

В статье рассматривается решение проблемы поиска и выбора преподавания восточных языков в высших учебных заведениях, совместные методологические основы преподавания лингвистики и филологии – создание профессиональной компетенции студентов (лекции восточных языков в будущем).

В статье рассматривается внедрение инновационных подходов к дистанционному обучению, его компонентам, а также различные модели школьной организации. Особое внимание уделяется информационно-коммуникационным технологиям, социальным сетям в процессе обучения в университете. Разработка и внедрение интеллектуальных обучающих систем на основе ИКТ улучшит качество профессионального образования в университете. Особое внимание уделяется использованию интерактивной учебной среды. Таким образом, использование инноваций в обучении будущих специалистов будет способствовать их адаптации к быстрым изменениям в обществе, науке, бизнесе и образовании.

Ключевые слова: инновационное образование, модульная технология обучения, восточные языки

Olena Prokhorova. Computer technologies as the component of studying eastern languages in a pedagogical high school

The article deals with the solution to the problem of finding and choosing the content of the course "Methods of the Oriental Languages' Teaching in the Higher Educational Establishments", the joint methodological fundamentals of teaching linguistics and philology – creation the professional competence of students (the lectures of the Oriental Languages in future).

Abstract. The article deals with the implementation of innovative approaches to – distance learning, its components, as well as different models of school organization. Special attention is paid to information and communication technologies, social networking at the learning process at the university. Development and implementation of intelligent tutoring systems based on ICT will improve the quality of vocational education at the university. Particular attention is paid to the use of interactive learning environment. Thus, the use of innovation in the training of future specialists will contribute to their adaptation to the rapid changes in society, science, business and education.

Key words: innovative education, modular technology training, technology training «turn the class», eastern languages.